

MEMDUH ŞEVKET ESENDAL

AYAŞLI İLE KİRACILARI

ROMAN

♥ can
miras

MEMDUH ŞEVKET ESENDAL
AYAŞLI İLE
KİRACILARI

Can Miras

Ayaşlı ile Kiracıları, Memduh Şevket Esendal

© 2023, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Vakit Gazete Matbaası, 1934 (*Ayaşlı ve Kiracıları*)

2. basım: Dost Yayınları, 1957

3. basım: Bilgi Yayınevi, 1983

Can Yayınları'nda 1. basım: Ocak 2023

Bu kitabın 1. baskısı 7000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Mustafa Çevikdoğan

Düzeltili: Aylin Samancı Elmasdağ

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Sanat yönetmeni: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak tasarımı: Ayşe Merdit / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Melisa Matbaacılık Yayıncılık San ve Dış Tic. Ltd.

Maltepe Mah. Davutpaşa Çiftelhavuzlar Sk. No:16 Acar San. Sit.

Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 45099

ISBN 978-975-07-5964-2

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25, Sarıyer / İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

MEMDUH ŞEVKET ESENDAL
AYAŞLI İLE
KİRACILARI

ROMAN

♥can

Memduh Şevket Esendal'ın Can Yayınları'ndaki diğer kitabı:

Otlakçı, 2023

MEMDUH ŞEVKET ESENDAL, 1883 veya 1884'te orlu'da doğdu. İlkęrenimini orlu'da aldı, bir süre Edirne İdadisi'nde ve İstanbul'da Mülkiye Mektebi'nde okuduktan sonra orlu'ya geri döndü. Balkan Savaşları sırasında ailesiyle İstanbul'a göçmek zorunda kaldı. 1906'da İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne girdi. II. Meşrutiyet'ten sonra çeşitli idari görevler aldı. Birinci Dünya Savaşı'nın ardından partinin feshe-dilmesinden sonra İtalya'ya katı, bir yıl Roma'da yaşadı. Milli Mücadele için yurda dönen ve Ankara'ya geçen yazar, 1920'de Ankara hkmetinin ilk hariciye memuru olarak Bak'de görevlendirildi. Kısa aralıklar olmakla birlikte 1941'e kadar diplomat olarak Bak, Tahran ve Kabil'de çalıştı. Yurda döndükten sonra Ankara'da politika hayatına devam etti. 1908'de *Tanin*'de çıkan "Veysel avuş" yks, yazarın bilinen ilk eseridir. 1924'ten itibaren, bir yıldan kısa bir sürede *Meslek* dergisinde birçok öykü ve *Miras* romanını yayımlayan yazar, en çok bilinen eseri *Ayaşlı ile Kiracıları'nı* 1934'te önce *Vakit* gazetesinde tefrika ettirmiş, sonra aynı gazetenin matbaasında bastırmıştır. Hayat-tayken *Ayaşlı ile Kiracıları*'ndan başka sadece iki öykü kitabı daha ya-yımlatabilmiştir. Diğer ykleri daha sonraki yıllarda derlenmiş ve kitaplaştırılmıştır. Edebiyatımızda yk türünün en büyük ve en ret-ken isimlerinden olan Memduh Şevket Esendal, 17 Mayıs 1952'de An-kara'da lmştir.

Sunuş

Rumeli göçmeni bir ailenin çocuğu olarak Çorlu'da doğan Memduh Şevket Esendal, hem edebiyat tarihimizin hem de siyasi hayatımızın en önemli isimlerinden biridir. 1906'da, çok genç yaşta İttihat ve Terakki'de başlayan ve 1950'de CHP'de sonlanan¹ siyaset hayatı boyunca "gölge adam" imajından kurtulamayan yazar, edebiyatımızda da –bugünkü anlamından uzak– bir "gölge yazar" olarak kalmayı tercih etmiş, çalkantılarla dolu diploması ve siyaset hayatına açık ismini kullanmadığı yüzlerce öykü ve üç roman sığdırmayı başarmıştır.

Memduh Şevket Esendal'ın en çok bilinen eseri ve hayatında kitap olarak yayımlatabildiği tek romanı olan *Ayaşlı ile Kiracıları*, ilk olarak 12 Mart-21 Mayıs 1934 tarihleri arasında *Vakit* gazetesinde, *Ayaşlı ve Kiracıları* ismiyle tefrika edildi. Alışık olduğumuzun aksine gazetenin iki sayfasında birden (4 ve 5. sayfalar) kendine yer bulan, bu yüzden diğer tefrikalara göre daha kısa sürede tamamlanan roman, aynı yıl içinde, yine *Vakit* gazetesinin matbaasında, aynı isimle kitap olarak da basıldı. Eserlerinde birçok farklı imza kullandığını bildiğimiz yazar, bu iki basımda da açık ismini kullanmak yerine "Yazan: M.Ş." imzasıyla yetindi.

Yüzlerce öykü ve üç roman yazmış bir yazar olmasına rağmen Esendal, sağlığında sadece üç kitabını yayımlatabildi. *Ayaşlı ile Kiracıları* bunların ilkiydi. O dönemde yazdığı mektuplarda her ne kadar kitabın mevcut baskısından şikâyet edip

1. İsmail Çetişli, *Memduh Şevket Esendal*, Kültür Bakanlığı, Ankara, 1991, s. 8.

sonraki baskılarda değişiklikler yapacağından söz etse de romanın sadece 1934 baskısını kitap olarak görebildi.

Basıldığı dönemde pek ilgi çekmeyen ve 1942’de CHP Roman Armağanı’nda beşincilik aldıktan sonra¹ biraz olsun görünürlük kazanan romanın ikinci baskısı 1957’de, Dost Yayınları listesinden, Metin Eloğlu’nun kapak çizimiyle ve ilk defa *Ayaşlı ile Kiracıları* ismiyle çıktı. Bu tarihten sonra, 1983’e kadar roman neredeyse tamamen unutulmuştu. 1983’te Bilgi Yayınevi’nin baskısıyla bir kez daha hatırlansa da 2004’e kadar geçen 21 yılda sadece sekiz baskı yapabildi. Nihayet 2000’li yıllarda daha çok okunan, her yıl birkaç baskı yapan bir roman haline geldi.

Ayaşlı ile Kiracıları’nın ayrıca 1989’da Turgut Yasalar tarafından senaryolaştırıldığını, Tunca Yönder ve Handan İpekçi’nin yönettiği altı bölümlük bir dizi olarak TRT’te gösterildiğini de ekleyelim.

Memduh Şevket Esendal, roman gazetede tefrika edilirken ve kitap olarak basıldığında Kabil’de büyükelçiydi. Oradan oğlu Mehmet Suat Esendal’a yazdığı mektupta *Ayaşlı ile Kiracıları*’nın yazılış serüvenini şöyle anlatır:

Ben Hakkı Tarık’ın gazetesine birkaç hikâye yazdım. O da bana yüz otuz lira kadar bir para verdi. Buna çok sevindim ve Hakkı Tarık’a bedava bir hikâye yazmak istedim. “Bir Büyük Evin Dokuz Odası” diye bir hikâye yazmaya başladım. Bu hikâye, üç-dört sütunluk bir küçük hikâye olacaktı. Yazdıkça büyüdü, büyüdü, bir küçük hikâye oldu. Bana sorarsan *Ayaşlı ve Kiracıları* bir roman değil, uzunca bir küçük hikâyedir.²

1. Dereceye giren romanlar sırayla şöyle: *Yaban*, *Sinekli Bakkal*, *Fahim Bey ve Biz*, *Kuyucaklı Yusuf*. (Yasin Beyaz, *Gölgedeki Adam: Memduh Şevket Esendal*, Pınar Yayınları, İstanbul, 2018. s. 156.)

2. Memduh Şevket Esendal, *Oğullanma Mektuplar*, Bilgi Yayınevi, 2003. s. 445. Kabil’den yazılan bu mektubun tarihi kitapta 23 Şubat 1934 olarak verilmiş. Fakat aynı mektupta tefrikanın tüm serüveni ve romanın kitaplaşması da anlatılıyor. Tefrika 12 Mart 1934’te başladığına göre mektubun tarihinin yanlış verildiği barizdir.

Diğer oğlu Ahmet M. Şevket'e yazdığı 23 Mart 1934 tarihli mektupta ise romanına, "Yazının aslından, tezinden, temasından korkmam; yazılışı biraz hamcadır. Hiç olmazsa bir kez daha yazılmalıydı,"¹ diyerek eleştirel yaklaşır. Yine de yazara göre *Ayaşlı*, "bu yarımılığıyla beraber gene okunur hikâyedir."² Tefrika eline ulaştıkça baskıdan şikâyet edip ileride elden geçirmeyi tasarlasa da bir süre sonra romanı bu haliyle sevmeye başlar.

[Romanı] burada gazetelerde ben parça parça okudum, eski korkum kalmadı. Eserin yazılışını pek kötü sanıyordum. O kadar kötü değilmiş. Bir kusuru var ki çok tıktır, çok sıkışık bir yazıdır.³

5 Mayıs 1934'te kitaba dair umudu bitmiş, işi şakaya vurmaya başlamıştır:

Eseri kimse okumuyor, okuyanlar da bir şey anlamıyorlar; başka; ama eser güzel eserdir. Nobel mükâfatını vermek için İsveç mehafilinde bir münakaşa olmuş. "Ben, benim yüzümden birtakım zevatın birbirinin suratını tırmaladıklarını istemem. Verseler de mükâfatı kabul etmem!" diye haber yolladım. Bunun üzerine iş teskin olmuş.⁴

Ayaşlı ile Kiracıları'nın baskılarında eksik bölümlerin, atlamaların, yanlışların olduğu yıllardır söylenegelmiştir. İddiaların çıkış noktası ise yazarın bizzat kendisi. Kabil'den yazdığı mektuplarda tefrikadan da kitaptan da sık sık şikâyet eder. Daha tefrika başlamadan önce, *Vakit* gazetesinin romanın tanıtımında kullandığı ifadelerden zaten rahatsız olmuş, bunun üzerine tefrika ve basılan kitap da istediği gibi olmayınca derin bir hayal kırıklığına uğramıştır.

1. Age. s. 64.

2. Age. s. 446.

3. Age. s. 457.

4. Age. s. 460.

İlanlarda bu hikâyenin Ankara yaşayışını yazdığı söylenildi. Hikâyenin içinde hiç Ankara sözü yoktur ve bence böyle olması da iyidir.

Bu uzun, resimli ilandan sonra yazı basılmaya başlandı. Ben yazının eksikliklerini gördükçe *Vakit* gazetesinin az okunduğunu düşünerek kendimi avutuyordum. Ben yazıyı Hakkı Tarık'ın kitap gibi basacağını düşünmüştüm. En sonunda o da oldu. Bu kitapları ben ucuz olsun diye gazete kâğıdına bastıracağımı söylemişim ya, o da gazete kâğıdına basmış. Bir de piyasa işi bir kap yaptırmış. İşin en kötü yeri bence bu kap. Yapılan resimde bir Ankara haritası, birkaç iri çizgi ve ok eksik. Bu suretiyle bizim kitap tam piyasa işidir.¹

Esental'ın yıllara yayılan mektupları, eserin eksik basılması konusunda tutarsız ifadelerle dolu. Bazı mektuplarında romanın baskısındaki hatalardan söz etse de bu eksikliklerin, yanlışlıkların tam olarak nerede olduğunu hiçbir mektubunda ya da söyleşisinde kesin olarak belirtmiyor. Hatta mektuplarında yer yer eserin bu halinin tam olduğunu da söylüyor. Örneğin 5 Ekim 1934'te Suat M. Şevket'e yazdığı mektupta, "Bütün eseri baştan başa okudum, sonunda iyi buldum. Kendine göre iyidir. Daha iyilerini de yazmaya uğraşıyorum," derken 17 Ocak 1935'te yine Suat M. Şevket'e yazdığı mektupta şikâyete devam etmektedir: "*Ayaşlı* satılmamış olmalıdır. Bunun için Hakkı Tarık bunu bana satmak isteyecektir. Ben yanlış basılmış eseri ne yaparım?"²

1937'ye geldiğimizde ise eserini enikonu sevmeye başlamıştır:

Bu hafta içinde *Ayaşlı* ve *Kiraçıları*'nı okuyup bitirdim, kendi kendime de sevindim. Ben yazdıktan sonra bu yazıya göz gezdirmiş ancak baştan başa hiç okumamıştım. [...] Okudum ve gördüm ki bu da benim ufak hikâyelerim gibi bir şeydir. Yalnız yazarken azmış, büyü-

1. Age. s. 446.

2. Age. s. 497.

müş, biraz da uzunlanmıştır. Aslı gene bir küçük hikâ-yedir, değiştirilecek hiçbir yeri de yoktur. Bu, bir aralık bir memlekette yaşanan hayattan bir parçasının kop-yasıdır.¹

Muzaffer Uyguner, 1989'da *Hürriyet Gösteri* dergisinde yayımlanan yazısında, *Oğullarıma Mektuplar* kitabında bulunmayan bir mektupta yazarın, "Ayaşlı'yı acıklı yanlışlıklarla basmışlar. Sayfalar yerlerini değiştirmiş, sayfa sonları okunmaz gibi çıkmış," dediğini naklediyor.² Tahir Alangu da kitabın "üç forma tutan bir bölümü"nü kırıldığını³ iddia ediyor.

Mustafa Şerif Onaran, *Cumhuriyet Kitap*'ın 12 Temmuz 2001 sayısında "günün koşulları gereği" romanda bazı değişiklikler yapıldığı iddiasına Uğur Kökten'in de katıldığını belirttikten sonra bu iddiaları cevaplamıştır.

Onaran'a göre romanın tefrikasında ve 1934 baskısında üç bölüm numarası eksiktir. Kitabın 1957 baskısında bu numaralandırma hatalarının –yenileri eklenerek– sürmesi de kafaları karıştırmaya devam etmiştir. Ama bu, iddia edildiği gibi bir sansür değil, basit bir tashihtir. Bölüm uzunlukları ve konu ayrımları göz önüne alındığında bu durum ayan beyan ortaya çıkmaktadır.⁴

Bu tespitten sonra Bilgi Yayınevi, Onaran'ın önerisiyle kitapta yeni bir numaralandırmaya gitmiştir.

Gerçekten de tefrikada ve ilk baskıda 11, 13 ve 29. bölüm numaralarının eksik olduğunu görüyoruz. Ama eski kitaplarda; unutilan, tekrarlanan bölüm numaraları sıkça karşılaştığımız bir durum. *Ayaşlı* da bu dizgi hatalarından nasiplenmiş olmalı. Mevcut haliyle romanda olay akışının sekteye uğramadığını da söylemek mümkün.

Onaran'ın iddiasını doğrulamak için romanın tefrikasında

1. Age. s. 232.

2. Muzaffer Uyguner, "Ayaşlı ve Kiraçları Konusunda Esendal'ın Görüşleri", *Hürriyet Gösteri*, Mart 1989, s. 65.

3. *Memduh Şevket Esendal*, s. 108.

4. Mustafa Şerif Onaran, "Edebiyatçı Olarak Hep Güncel – Memduh Şevket Esendal", *Cumhuriyet Kitap*, 12 Temmuz 2001, s. 1, 4-7.

ve 1934 baskısındaki bölümlerin kelime sayılarını gözden geçirdiğimde şu verilere ulaştım: İlk dokuz bölümdeki sözcük sayısı ortalaması 1.309'du. Tartışılan 10, 12 ve 28. bölümlerin sözcük sayısı ortalaması ise 2.805. Yani bu bölümler, diğer tüm bölümlerden yaklaşık iki kat daha uzun. Bölümlerdeki konu geçişleri de bu durumun Onaran'ın iddia ettiği gibi basit bir dizgi hatasından kaynaklandığını gösteriyor. Bu yüzden elinizdeki kitapta, bölümleri Bilgi Yayınevi'nin yaptığı numaralandırmaya göre düzenledim.

Esendal'ın ölümünden sonra ortaya atılan sansür iddialarının hiçbir somut veriyle desteklenmediği için temelsiz olduğunu söyleyebiliriz. Elimizde sadece yazarın şikâyetleri kalıyor. Esendal neden kitabın eksik olduğunu, sayfaların karıştığını iddia ediyordu? Elimizdeki tefrikada da basılı kitapta da görünürde böyle bir durum yoktu.

Naim Tiralı'nın, "ölümünden üç-dört gün önce" Esendal'ı ziyaretinden aktardıkları, yazarın son günlerinde de bu eksiklerden şikâyetçi olmaya devam ettiğini gösteriyor:

[*Ayaşlı ile Kiracıları*] basılırken metinde de bir faslının atlanmış olduğunu söyledi. İkinci baskıda bu hataların düzelebileceğini işaret ettik. Gayet mütevazı bir edayla, "Aman beyim," diye müdahale etti, "o kitap bir devri ve o devrin insanlarını anlatır. Bilmem ki artık entresan tarafı kalmış mıdır?"¹

Esendal'ın yıllar içindeki çelişkili ifadeleri ve bu "eksik" bölümün ne olduğunu hiçbir yerde –ne söyleşilerinde ne mektuplarında– kesin olarak belirtmemiş olması nedeniyle onun da romanın bu halini doğru kabul ettiğini varsayabiliriz. Yeni bir veri elimize geçmediği sürece en azından bizler için roman bu haliyle tamdır.

Belki de bu şikâyetin sebebi, Esendal'ın tüm yazarlık hayatına sinen, yazdıklarını beğenmeme hastalığı ve okunma çe-

1. Naim Tiralı, "Esendal'ı Son Ziyaret", *Seçilmiş Hikâyeler Dergisi*, Cilt: 6. Sayı: 5. s. 70.

kincesiydi. Kıdemli bir büyükelçi, muktedir bir siyasi de olsa, yıllardır yazıyor da olsa neticede ilk kitabını çıkaran bir yazardı ve üstüne, ilk kitabı çıkarken yanında değildi. Muhtemelen birçok yazarda gördüğümüz kamuya açılma korkusundan Esendal da mustarıptı. Yazmayı seviyor ama okunmaktan çekiniyordu. Kendi eserlerine getirdiği bitmek bilmeyen eleştiriler, öykülerinin isimlerini, gövdelerini sürekli değiştirmiş olması da bu savı destekliyor.

Esendal yüzlerce öykü ve üç roman yazmış bir yazardı ama sağlığında sadece iki öykü kitabı ve bir romanını kitap olarak bastırabilirdi. Bunda, maddi şartların yetersizliği yanında kendine güvensizliği de etkiliydi. Belli ki ilk kitabında bu güvensizliğin faturasını –alışık olduğumuz üzere– o da yayıncısına kesiyordu. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün, 1942'de onun yazarlığını övmesi, yazdıklarını takip ettiğini söylemesiyle bile¹ gerçekten iyi bir yazar olduğuna zar zor ikna olabilmıştır.

Belirtilmesi gereken bir diğer yapısal mesele de romanın ismi. Eski tefrikalarda romanların isimlerinin günden güne değişmesi yabancı olduğu olduğumuz bir durum değil. Nihayet kitap haline geldiklerinde de bir ek, bir noktalama işareti daha eklenmiş ya da çıkarılmış olabiliyor.

Ayaşlı ile Kiracıları da tefrikada ve 1934 baskısında “ve” bağlacıyla basılmış olmasına rağmen 1957 baskısından itibaren “ile” bağlacıyla basılır olmuştu. Esendal öldükten sonra yapılan bu değişikliği açıklamak için genelde yazarın kitabın ilk baskısındaki yanlışlardan şikâyetleri, Türkçe kelimeleri daha fazla kullanmaya meyilli olması öne sürülüyor. Oysa Esendal, basılan mektuplarının hiçbirinde kitabın isminin yanlış yazıldığını söylemiyor. Hatta iki ciltlik mektuplarında tespit edebildiğim kadarıyla kitabın ismini 20 defa anıyor ve bunların 11'inde “ile” bağlacını, 9'unda “ve” bağlacını kullanıyor. Farklı yıllarda, farklı günlerde iki bağlacı da kullandığı oluyor.

Bu bilgilerden yola çıkarak kitabın, baskıya esas aldığımız 1934 baskısındaki gibi *Ayaşlı ve Kiracıları* ismiyle basıl-

1. Memduh Şevket Esendal, *Kızıma Mektuplar*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 2001, s. 357.

masının daha doğru olacağını düşünmüştüm. Ancak Naim Tiralı'nın *Seçilmiş Hikâyeler Dergisi*'ndeki yazısını okuduktan sonra fikrim değişti. Burada Tiralı, yazarın, "romanın asıl isminin *Ayaşlı ile Kiracıları* olduğunu" söylediğini aktarıyor.¹ Derginin sahibi Salim Şengil aynı zamanda Dost Yayınları'nın da sahibiydi ve *Ayaşlı ile Kiracıları*'nın 1957'deki ikinci baskısını o yapmıştı. "İle" değişikliğini yapmasının sebebi de belli ki dergide yayımladığı bu yazıydı. Ben de bu nakli doğru kabul ederek kitabın isminin *Ayaşlı ile Kiracıları* kalmasını tercih ettim.

Elinizdeki baskıyı hazırlarken romanın tefrikası ve 1934 baskısı arasında herhangi bir fark olmadığından emin olmak için iki nüshayı da önce ayrı ayrı metne döktüm, sonra ikisini de kabaca hazırlayıp karşılaştırdım. Karşılaştırma sonucunda birkaç yer haricinde iki belgenin aynı olduğunu gördüm. Hatta kitabın gazete kâğıdına basılmış olması, tefrikayla aynı yıl içinde, aynı matbaada basılmış olması ve kitapta kullanılan yazı alanı gibi ayrıntılar, tefrikada da kitapta da aynı klişelerin kullanıldığını gösteriyordu. Satır sonları, yazım hataları, espaslar ikisinde de tekrarlanıyordu. Muhtemelen bozulan ya da kaybolan birkaç klişe, kitap baskısı esnasında tekrar dizilmiş, bu sayfalarda ufak farklar, tekrarlar ortaya çıkmıştı. Romanda bu kısımları dipnotla belirttim.

VAKIT'in Edebi Tefrikası : 1

Yeni yapılmış büyük bir apartmanın dokuz odalı bir bölümünde oturuyoruz. Bu bölümü Ayaşlı İbrahim Efendi adında biri tutmuş, istiyenlere oda oda kiraya veriyor. Odalar, loşça bir koridorun iki yanına sıralanmış, dizilmiş. Koridorun en sonunda banyo odasıyla mutfak var. Benim odam, koridora girince sağdan birinci kapı.

— 1 —

Yeni yapılmış büyük bir apartmanın dokuz odalı bir bölümünde oturuyoruz. Bu bölümü Ayaşlı İbrahim Efendi adında biri tutmuş, istiyenlere oda oda kiraya veriyor. Odalar, loşça bir koridorun iki yanına sıralanmış, dizilmiş. Koridorun en sonunda banyo odasıyla mutfak var. Benim odam, koridora girince sağdan birinci kapı.

Solda, romanın tefrikasının ilk paragrafı, sağda kitap baskısının ilk paragrafı. Satır sonlarının, yazım tercihlerinin, espasların birebir eşleştiği görülmüyor.

1. *Seçilmiş Hikâyeler Dergisi*, Cilt: 6. Sayı: 5. s. 70.

Romanın ilk baskısını tefrikayla karşıladıktan sonra temel metni elde ettim. Daha sonra 1957 baskısına ve Bilgi Yayınevi baskısına da yer yer başvururdum. Esendal'ın dili bugün de pekâlâ anlaşılabilir bir dil olduğu için kullanılan birkaç eski kelime için sözlük hazırlamak yerine dipnot düşmeyi tercih ettim. Aynı şekilde yerel kelimeler ve döneme ait bazı kavramlar için de dipnotlara başvururdum.

Birçok iyi yazarımız gibi Memduh Şevket Esendal'ın şanssızlığı da edebiyat tarihlerinde, edebiyat derslerinde adından çok fazla bahsediliyor olması. Çünkü bu işle uğraşanlar bilir ki bir yazar, müfredata girdiğinde satışları artsa da okunurluğu azalır, dersi geçtikten sonra kimsenin bir daha adını duymak istemeyeceği birine dönüşür. Bu yüzden artık Esendal ismini ne anlama geldiği belirsiz "Çehov tarzı hikâye" ezberinden kurtarıp ona hak ettiği değeri vermemiz gerekiyor.

İsmi ni çoğumuzun bildiği ama kitaplarını pek azımızın okuduğu, edebiyatımızın, öykümüzün büyük ismi Memduh Şevket Esendal'ın metinlerine bir ucundan dokunabilmiş, onlara ufak tefek katkılar verebilmiş olmak, bir yayıncı için büyük bir gurur kaynağı.

Mustafa Çevikdoğan

Yalnız iki Gün Kaldı

AYASLI ve KIRACILARI

Romanımıza pazartesi gününden itibaren başlıyoruz. M. Ş. Bey tarafından bilhassa gazetemiz için hazırlanan bu romanda Ankarada rastgelenen bazı tiplere ait çok güzel tasvirler ve tahliller bulacaksınız.

* *

Ayaşlı ve Kiracıları.. Romanımız mevsimin en büyük Edebi hadisesi olacaktır. Pazartesi günü VAKIT almayı unutmayınız

AYASLI ve KIRACILARI

YARIN BAŞLIYOR

M. Ş. Bey tarafından bilhassa "VAKIT," için hazırlanan büyük millî romanın tefrikasına yarınki sayımızdan itibaren başlıyoruz. "Ayaşlı Ve Kiracıları,, adını taşıyan bu romanımızın, mevsimin en büyük edebî hâdisesi olacağına kanlız. Ankarada rast gellenen bazı tipleri tasvir ve tâhlil eden bu büyük millî roman, her sayfası ayrı bir zevk ve alâka uyandıracak kuvvetli bir san'at eseridir. Yarınki sayımızı bekleyiniz.

AYAŞLI İLE
KİRACILARI

AY AŞ LI VE K İ R A C I L A R I

Bugün 4 üncü ve 5 inci sayfalarımızda

VAKIT'ın Edebî Tefrikası : 1

Yeni yapılmış büyük bir apartmanın dokuz odalı bir bölümünde oturuyoruz. Bu bölümü Ayaşlı İbrahim Efendi adımda biri tutmuş, istiyenlere oda oda kiraya veriyor. Odalar, loşça bir koridorun iki yanına sıralanmış, dizilmiş. Koridorun en sonunda banyo odasıyla mutfak var. Benim odam, koridora girince sağdan birinci kapı.

Ev sahiplerinin bitmek tükenmek bilmeden karı koca kavgalarını, kontrat

şındım.

Suluk benizli, arık bir hizmetçi kızın yardımıyla yatağımı kurdum. Eşyaları, kitaplarımı yerleştirmeyi ertesi güne bıraktım. O gece yemekten döner dönmez yatağıma girdim. Yerimi yadırgamam; deliksiz bir uyku çıkarmışım. Pencerele- rin perde gibi kapanan pancurları oda- ya loşluk verdiğinden uykum biraz da uzunca olmuş.

Yatakta uyanıp kendimi yeni odada

I

Yeni yapılmış büyük bir apartımanın dokuz odalı bir bölümünde oturuyoruz. Bu bölümü Ayaşlı İbrahim Efendi adında biri tutmuş, isteyenlere oda oda kiraya veriyor. Odalar loşça bir koridorun iki yanına sıralanmış, dizilmiş. Koridorun en sonunda banyo odasıyla mutfak var. Benim odam, koridora girince sağdan birinci kapı.

Ev sahiplerinin bitmek tükenmek bilmeyen karıkoça kavgalarını kontrat bitsin diye altı ay çekip oturduğum eski odamın günü yaklaştıkça sevinerek kendime yeni, temiz bir oda ararken dışarıya giden bir arkadaşım bana bu yeni odayı bırakınca çocuk gibi sevindim ve hemen o gün, eşyayı toplayıp buraya taşındım.

Soluk benizli, arık¹ bir hizmetçi kızın yardımıyla yatağımı kurdum. Eşyayı, kitaplarımı yerleştirmeyi ertesi güne bıraktım. O gece yemekten döner dönmez yatağıma girdim. Yerimi yadırgamam, deliksiz bir uyku çıkarmışım. Pencerelerin perde gibi kapanan panjurları odaya loşluk verdiğiinden uykum biraz da uzunca olmuş.

Yatakta uyanıp kendimi yeni odada bulunca sevin-

1. Cılız, zayıf. (Y.N.)

dim. Yukarı kattan ayak sesleri duyuluyor. Bizim bölükte hiç ses yok. Bir misafirlikte, bir yabancı yerdeymişim gibi içimde bir çekingenlik duyuyorum. Daha ne ev sahibi Ayaşlı'yı ne komşuları tanıyorum. Ne zaman yatar kalkarlar, burada töre nedir? Yavaşça kapıyı açtım, koridora çıktım. Hiç ses yok. Dün bana yardım eden soluk hizmetçi bir sabah kahvesi olsun pişirmez mi? Odama dönerken hizmetçinin kafası mutfak kapısından göründü. Durdum.

“Bir şey mi istediniz?”

“İstiyordum ya, sen bana bir kahve pişiremez misin?”

“Kahveniz varsa pişireyim.”

“Kahvem... Olmalı. Olmazsa birini yollayıp aldırılmaz mıyız?”

“Bakayım, kapıcı gelmişse!”

Odama geldi, para verdim, gitti.

Ben kapıcı gidecek gelecek diye beklerken kız kahveyi pişirmiş getirdi.

“Nereden buldun?” diye sordum.

“Faika Hanımlardan aldım, kapıcı geç gelir,” dedi.

“Sen bana biraz yardım etsen de odayı toptasak?”

“Kahvenizi için de ben gelirim.”

Biraz sonra ben kitapları toplamaya, çamaşırlarımı dolaplara koymaya başladım, o da yatağı düzeltmek istedi. Yorganı pencere önüne getirdi, döndü bana dedi ki:

“Çamaşırınız varsa ben yıkarım.”

“Hı, kaç paraya yıkarsın?” dedim.

“Bir kere yıkayayım, beğenirseniz başkalarına ne veriyorsanız ben de o kadara yıkarım.”

“Olur,” dedim.

Akıllı bir kıza benziyor. Yalnız bana, hasta, bitkin görünüyor. Bu kız bu arıklığıyla çamaşır yıkar mı? Yıkayabilir mi? Yorganı kaldırmaya gücü yetmiyor. Güçle ayakta duruyor gibi görünüyor. Acımaya başladım! Buna

hizmet ettirmek yazık... Ayakları total bir ata araba çek-tirmek gibi. "Hadi kızım, sen hizmet etme, bırak ben ya-parım," desen gücüne gidecek! Buna, "Sen hizmet ede-mezsin, hastasın," demek, "Git de bir köşede acından öl, insanlar arasında gezip de onları da üzüntüye uğratma!" demektir.

"Sen hasta mısın? Niçin böyle soluyorsun?" diye so-racaktım, belki hatırı kalır diye düşündüm, vazgeçtim.

"Senin adın ne?"

"Halide."

Aradan biraz geçti, o bana sordu:

"Siz maliyede misiniz?"

"Yok, bankada çalışıyorum."

"A, hangi bankada? Bu büyük bankada mı? Bizim Cemile de şimdi orada çalışıyor. Eskiden bu üstümüzdeki katta, altıncı dairede çalışırdı. İkimiz bir odada oturur-duk. Çok iyi kızdır. Siz Cemile'yi tanımıyor musunuz?"

"Tanımıyorum."

"Feyzi Bey'le beraber oturuyorlar. Sizin bankada Feyzi Bey var, işte onunla."

Bizim bankada belki Feyzi Bey var ama ben tanımı-yorum.

"Nasıl adam, genç mi ihtiyar mı?" diye sordum.

"A, yaşlı adam, yetişmiş kızları var. Ama olsun iyi ba-kıyor ya. Bin gencine değişmem. Gençlere ver ki yesinler." Biraz durduktan sonra: "Cemile talihli kızdır, üstü başı, oda kirası hep ondan. Bankadan aldığı yanına kalıyor."

Yan gözle Halide'ye baktım. Eğer böyle ölü benizli olmasa hiç de fena kız değil! Esmerce ama kaşı gözü ye-rinde, sevimsiz de değil. Cemile acaba bundan güzel mi?

"Siz maliye tahsil şubesinde Rasim Bey'i biliyor mu-sunuz?"

"Rasim Bey! Bilmiyorum. Hangi tahsil şubesinde?"

"İşte o yeni doldurdıkları yerde."

Yeni doldurdukları yeri de bilmiyorum. Neyse.

“Bilmiyorum,” dedim, “niçin sordun?”

“Hiç, çok iyi insanlardır da! Ben geçen kış hastalanmıştım, çalışmadım. Onlar bana baktılar. Kendisi olsun, ablası olsun. Onlar olmasaydı bana kim bakardı?”

Gene hasta düşeceğini biliyor, diye düşündüm.

“Senin kimsen yok mu?” diye sordum.

“Yok,” dedi, “hepsi öldüler.”

“Buradan kaç para alıyorsun?”

“On lira veriyorlar,” dedi, “yemeği de onlarla yiyorum.”

“Kimlerle?”

“İşte Faika Hanımlarla.”

“Faika Hanım kim oluyor?”

“Babanın kızlığı yok mu?” dedi.

“Ben bilmiyorum. Baba dediğin kimdir onu da tanıyorum.”

“Baba, işte burayı tutan değil mi?”

“Burayı tutan Ayaşlı İbrahim Efendi.”

“İşte İbrahim Efendi. Onlar baba diyorlar, ben de alıştım.”

“Üvey kızı babasının yanında mı oturuyor?”

“Kızı dipteki odada, baba sizin bu yanınızdaki odada. Dün taşınırken burada değil miydi?”

“Buradaydı ama ben hangi odada oturduğunu nereden bilirim? Babanın kızı tek başına mı oturuyor?”

“Kocası var ya! Şoför Fuat. Şimdi İstanbul’dan anasını da getirmiş, hep bir odada oturuyorlar.”

“Sen de onların yanında mı kalıyorsun?”

“Benim bir odam var. Geceleri giderim.”

“Babanın yanında bir genç delikanlı var, o kim?”

“Babanın oğlu, köydeki karısından.”

Ayaşlı, Faika’nın anasını burada almış. Yalnız nedense bu yeni karısı babayla bir yerde oturmuyormuş. Kadı-

nın ayrı evi varmış. Ara sıra kızını görmeye gelirmiş. O zaman babayla da oturup konuşuyorlarmış. Faika da anasını görmeye gidermiş. Halide'nin dediğine bakılırsa anası Faika'dan daha güzelmiş.

Bunları konuşurken odayı düzeltiyorduk. Hizmetin çoğunu ben gördüm, o yalnız toz aldı.

Bir aralık sordum. "Nerelisin?" dedim.

"Ben mi? Ben Ezirgânlıyım¹."

"Hı, konuşman hiç Ezirgânlıya benzemiyor."

"İstanbul'da çok kaldım."

Halide'nin anlattığına göre ufak yaşında Ezirgân'da kocaya varmış. Sonra muhacirlikte kocası ölmüş. İstanbul'da bir topçu kaymakamı bunu yanına almış, iki sene onun yanında kaldıktan sonra hastalanmış, hastaneye yatırmışlar. Bir daha topçu kaymakamının evine dönmemiş.

Bir ebe hanım, seni bir kocaya veririz diye bunu evine götürmüş. Bir zamanlar da onun yanında kalmış, evlendirecekler diye beklemiş. Sonra bakmış ki evlendirecekleri yok, yalnız çalıştırıyorlar; bir arkadaşıyla sözü bir edip kaçmış, buraya kadar gelmişler. O zamandan beri burada hizmetçilik edip geçiniyormuş. Yüzüne baktım. Bu kız kaç yaşında olmalı ki bunu muhacirlikte kocaya da vermiş olsunlar? Yalan söylüyor ama varsın söylesin!

"Nerelerde çalıştın?"

"Evlerde çalıştım. Muhittin Bey'i tanıyor musunuz?"

"Hangi Muhittin Bey?"

"Su şirketine."

"Tanımam."

"İşte onlarda durdum. Gayret Oteli'nde çalıştım. En iyisi gene oteller. Evlerde çalışmak güçtür."

"Niçin?"

1. Erzincan. (Y.N.)

Ayaşlı ile Kiracıları adlı büyük romanı, yeni kurulan Ankara'nın havasında memleketteki seviye ve zihniyet farklarını kuvvetle gösteren bir eserdir. Bu hiç mütearrız görünmeden her söylemek istediğini söyleyen realizme bugünkü edebiyatımız en canlı taraflarından birini borçludur.

Ahmet Hamdi Tanpınar

Ülkenin ortasında bir şehir, şehrin ortasında bir apartman.

Ayaşlı İbrahim Efendi ve kimi aylarca kalan kimi gecelik değişen kiracıları. Aralarında halim selim tipler de var çapkınlar da, yaşlılar da var gün boyu ağlayan çocuklar da, dolandırıcılar da var kendi yağında kavrulanlar da... Memleketin dört bir yanından gelip hükümet kapısında derdine deva arayanlar, hakkı olanı alabilmek için dilekçe üstüne dilekçe yazanlar.

Bitmeyen dertler, dedikodular, küçük hesaplar, tatlı sohbetler, ölümler, kalımlar, eğlenceler, flörtler, aşklar... Ayaşlı'nın evi tam bir cümbüş...

Memduh Şevket Esenal'ın hayattayken yayımlatabildiği tek romanı olan bu eser, yazarın ifadesiyle "bugünkü cemiyetimizin şiddetli bir tenkidi."

Ayaşlı ile Kiracıları, 1930'ların genç cumhuriyetinden eğlenceli, ibretlik manzaralar sunan, bir romandan alınabilecek birçok tadı tam kıvamında veren bir roman.

Memduh Şevket Esenal, Türkçenin en canlı rengi...

#edebiyatımızınmirası #apartman #insanmanzaraları #dedikodu #şehir

 can

can yayinlari.com | [f](#) | [s](#) | [t](#) can yayinlari

roman

ISSN 978-975-07-5764-2

9 789750 759642